

NEM ÚGY VAN MOST, MINT VOLT RÉGEN . . .

M É R E Y K A T A L I N

TÉL

Sohasem szerettem a telet. Ha lucskos volt, ha száraz, ha fagyos volt, ha havas, nem szerettem. Szenet kellett hordani meg fát, és mindig vigyázni kellett, hogy mennyit fűtünk. A beköltöztetett lakók lopták a tüzelőt, mi meg veszekedtünk. Örökké veszekedtünk.

A cipőnket is állandóan suszterhoz kellett vinni. Még az újat is. Ha mást nem, patkót kellett veretni rá. Még az anyáméra is!

A cipő orrára más patkó járt és más a sarkára. Más a férficipőre és más a nőire. Néhány napig hordtuk az új cipőt, hogy tudják, hogyan, hol kopik. Az utcán mindig fölszedtük az elvesztett patkót, mert a suszter a hozott patkót is fölverte, ha nem volt túl kopott.

Az új patkó hangosan kopogott és nagyon csúszott. Egyszer az újonnan patkolt cipőmben elcsúsztam a jégen, kiöntöttem a tejet, és még a harisnyám is elszakadt. Estére veszekedés lett belőle.

Anyám mérgesen stoppolta a harisnyámat a 25-ös körte fényénél, apám az aznapi utolsó cigarettáját szívta. Ötösével vette a cigarettát, mindig minket küldött érte. Előkészítve, papírba csomagolva állt a trafikosnál, más is úgy vette. A városháza előtti trafikos nagyon rendes ember volt, mindig szívesen bontotta a dobozt. Volt úgy, hogy egy szál cigarettát hoztam. Aznap kettőt . . .

A tej miatt meg kár volt veszekedni. Különben a tejet sem szerettem. Jegyre kaptuk, órákig álltam érte a savanyú szagban. Ha nem ment

össze, mert nem felejtettünk el szódabikarbónát beletenni, akkor kifutott. A gyorsfőzőnkön samottba ágyazva kigyózott a drót, és a kifutott tejtől zárlatos lett. Kiegészít és kicsapta a biztosítékot. Apám mindig megjavította, és a biztosítékot is kicserélte. Általában mindig mindent megjavított, és a samottágyat is tisztára vakarta. A foltra is foltot rakott.

A nagymama a másik szobában az asztal titokzatos aljából az Őreg régi pipái mellől nagy nehezen előkotort valami dohányt. Nagyon régi volt és nagyon száraz. Apám sokáig sodorta, sehogy se akart belőle cigaretta lenni. Aztán valahogy mégiscsak lett.

Nekünk valami furcsa ízű teát hozott. A cserépben nevelt bazsalikom-ból főzte meg papracból, amit még a nyáron szedett. Én azóta már megtanultam, hogy a paprac magyarul cickafark, de mi papracteát ittunk.

Akkor ott az asztalnál, amíg a nagymama a hátát melengette a kályhánál, apám csendesesen elmagyarázta, miért lesz zárlatos a rezsó, mi a baja a biztosítéknak, hogyan kell kicserélni, és hogy egy szálnál többet soha, de soha nem szabad rácsavarni.

A szerepek azóta sokszor cserélődtek, de a biztosíték otthon végig az apám dolga maradt, én legfeljebb a létrát tartottam alatta, nehogy elcsússzon.

Továbbra sem szeretem a telet meg a tejet, de biztosítékot cserélni tudok. Persze ez is, mint annyi minden, most egész más, nem is látni rajta a drótot. Egy apró piros, kék vagy akármilyen pötty kihullik, és el kell dobni az egészet. Az a baj, hogy többé nem kell létra, mert házunk sincs már, és munkánk sincs már, eltűntek a szerszámaink. Élő múltból halott jövő születik.

Emlékeink még vannak, de már nem nagyon van jövőjük, amelyben testet ölthetnének.

KÓSTOLÓ

Régen mi is vágtunk disznót minden évben. Muszáj volt! Egyszer, emlékszem, kettőt is vágtunk. Akkor dolgozott az apám a depóban, az egyiket ingyen vagy féláron kapta.

A disznóvágást mindig az apám és a nagybátyám intézte. Az a jókedvű, akinek a nótáit én is énekeltem, az, aki olyan magasra nőtt. Anyám mindig belebetegedett, hogy elrontja a kolbászt, mert addigra már mindig becsicscentett. Szeret inni, mondta a nagymama; berúg – így az apám; iszik, mondták az idegenek. Pedig csak jókedvű volt és kedves.

Az abaléből a legszebb darabokat kihalászta és odaadta nekünk, és sohasem küldött ki a hidegbe fáért.

Nem is tudom, hogy intézték, de disznóvágásra mindig hideg volt. Lehet, hogy ezért sopánkodott a nagymama mindig, ha karácsonyra nem fagyott?

Egész évben ajnároztuk azt a disznót. Apám hordta a korpát meg a kukoricát biciklin, mi meg két szomszédtól is a moslékot. Az Ilka néni még a krumpli héját is szépen odakészítette a kapu alá. Meg az ételmaradékot is egy kis lábosban. A mi utcánkban olyan szép száraz kapubejáratok voltak. A szomszédok hát odakészítették a vödört, mi meg ebéd után átmentünk, elhoztuk a telit, otthagytuk az üreset. Nem is láttuk a szomszédokat! Leginkább én mentem át, a húgom túl kicsi volt, a nővérem pedig nagyon nem szeretett a szomszédokkal beszélgetni.

Disznóvágáskor sohasem akartunk korán kelni, még a párnát is a fejünkre húztuk. A nagymama sem akart . . . hiszen még a nevét is ő adta minden évben, ő vakargatta a hátát meg a füle tövét!

Ezeknek a szomszédoknak illett kóstolót adni. A szomszédnak ez különben is kijárt, meg a rokonoknak is, csakhogy ez akkoriban, a háború után egy kicsit feledésbe ment.

És egyszer egy évben valaki kitalálta, hogy a tanító néninek is küldjünk kóstolót. A tanító nénit ugyanis nyugdíjazni akarják, lehet, hogy a második félévben már nem is tanít. Találkozott vele az anyám a templomban, beszélt vele. Hiába örült olyan nagyon, hogy olyan jó, istenfélő tanítónőhöz kerülök.

Végighallgattam őket, ahogy veszekszenek. Az apám emlegetett valamit a farizeusokról, ezt nem nagyon értettem, pedig rendszeren jártam katekizmusra. Hetenként egyszer, délután, ugyanehhez a tanító nénihez. Járt oda még néhány más kislány is.

Az apám tehát a farizeusok miatt nem akarta elvinni a kóstolót, és mert biztos volt benne, hogy nem fogadja el, visszaküldi.

Úgy lett, hogy estére én viszem el. Sötétben, hogy mások ne lássák. Az apám elkísér, de csak elkísér, mert valakinek be kell csongetnie, most nem lesz nyitva a kapu, mint amikor hittanra megyek.

Nem az volt rossz, hogy becsöngetett és elment, nem az, hogy sötét volt a téli utca és néptelen, hogy a kertekben, a kerítés mellett hörögve ugattak a kutyák.

Nem!

Az volt a rossz, hogy elfogadta. Nem küldte vissza.

Az volt a rossz, hogy ismert és fölismert, hogy azt mondta, nem kellett volna, mert a második félévben már úgysem tanít. Hogy beszélt a nővéremről, akit négy évig tanított, és üdvözölte az anyámat.

Kint az utcán már nagyon jó volt. Jó volt, és az apám is megvárt. Jó volt, hogy megvárt, és nagyon jó volt, ahogy a meleg tenyerébe fogta a kezem. És az is, hogy már értettem, miért nem akar a nővérem átmenni a szomszédba beszélgetni.

KIKOPUNK . . .

Sohasem szeretnék, ha a mosókonyhában játszunk, mi pedig pont ott szerettünk játszani, mert ott annyi mindent tartottak. Főleg a nagymama.

Ott volt például a mángoló és a mángolóban a nehezeknek betett kövek között még annyi minden.

Mert mi soha semmit nem dobtunk el. Ki tudja . . . eljöhet még az az idő, mondogatta a nagymama, és ragaszkodott a mángolójához, a rostáihoz, az egy darabból vajt kicsi és nagy cigányteknőíhez.

Tegyük el a rossz napokra, mondta az apám, ha valamivel nem tudott mit kezdeni. És milyen igaz volt!

Ott volt a kotla, a rézüst, a vasüst, az óriási dézsák. Semmit sem dobtak ki, semmit sem adtak el. Pedig nem főztek már üstben paradicsomot és szilvalekvárt. Főleg csak a ruhát főzték nagymosáskor.

A rostákat sem használta már semmire a nagymama. Azt mondta, nincs többet olyan jó liszt, és a tojás sem olyan. Tyúkot sem ültetett már. De én emlékszem még, hogyan folytak, peregetek ki a szemek a rostából. Sárgán, gömbölyűn, gurulva. Amilyen lyukú a rosta, olyan tarhonya. Régen ehhez is, a disznóvágáshoz is, a kenyérdagasztáshoz is teknő kellett, nemcsak a mosáshoz.

A nagymama onnan a mosókonyhából hozta elő azt a két táskát is, amikor végre beadta a derekát. A mángolóban őrizte őket, és nagyon nem szívesen adta oda. Olyan szép sárga bőr . . . mondta reménykedve . . .

Azokban a táskákban apám régen árumintát hordott. Most átment velük a suszterhoz. Bélésnek jó lesz az UNRA-csomagból a liszteszsák. Erős, tartós. Mint az a sárga bőr. Az UNRA-zsák is ott várt a sorára szép csendben kimosva, kivasalva a mángolóban.

Méricskéltek, forgatták . . . kicsit keskenyebbre vették a pántokat, a mángolóban volt három csat is, és meglett nyárra a szandál mind a

hármunknak. Télen magas szárú cipőben jártunk, nyáron szandálban. Ez a szandál ronda volt, sárga . . . és rajtunk kívül senki sem hordott pántos szandált. Hát még táskából készültet!

De erre a szandálra nem került patkó. Olyan vacak, műrostos talpat kaptunk hozzá, hogy nem bírta volna el a patkót. Három ilyen talpat is elnyű ez a finom bőr, mondta az öreg mester az apámnak. Lehet, hogy csak vigasztalni akarta, mert tudta, miből van, mire valók voltak a táskák azelőtt, hiszen békebeli volt ő maga is, mint azok a táskák.

Ma már nincsenek olyan bőrtáskák. És nincsenek olyan háromszor kifordított kabátok sem, mint az apámé, amit az után még el lehetett adni. Minden télikabátját elcseréltük lisztért, krumpliórt. Sok minden mást is becseréltek. Örökösen csereberéltünk. Két ing egy tyúk.

Talán ezért nem dobtunk el soha semmit.

De akkor sem értem.

Sohasem értettem, és soha nem is fogom megérteni, hogy tudtunk mindent úgy fölélni . . . Hogy tűnhetett el nyomtalanul mindenünk!?

Hogy tűnhetünk el ilyen nyomtalanul? Nem tudom, hogyan tűnhet el teljesen egy-két generációval egy egész életforma minden hordalékával együtt.

Még a dülőnevekből is kikopunk. Mintha nem is éltünk volna itt évszázadokon keresztül.

Csak a temetőkből nem szorulunk ki. Megtörténhet, hogy ott lesz az igazi helyünk?

HARKAI VASS ÉVA EZREDVÉGI MEGÁLLÓ

